

Tama'itusi a Ausetalia e faatatau i le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati (citrus)

Samoan

Lomiga lua 2021

Tama'itusi a Ausetalia e faatatau i le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati (citrus).

© Setete o Niu Sau Uelese tauala mai i le Department of Regional NSW 2021.

Lomia e le NSW Department of Primary Industries. E mafai ona e kopi, tufa, faaali, ma download, ma i se isi faiga, faaogā saoloto nei lomiga mo so'o se mafuaaga, ae ia e faailoa le Matāgaluega po'o le Department of Industry, Skills and Regional Development, o lē e ana ia faamatalaga. Ae peitai, e tatau ona e talosagaina se faatagana pe afai e te fuafua e totogi le faaogāina e isi tagata o ia faamatalaga (ese mai le tau sa'o); faaafia ai ma lomiga i faasalalau faapisinisi po'o se faatauina o se oloa; fesuia'iga i le lomiga, pe o le toe lomiga o le lomiga lea i se upega tafailagi. E mafai ona e feso'otai sa'o e aunoa ma se totogi i le lomiga i luga o le upega tafailagi a le matāgaluega.

Tusitala: Steven Falivene
NSW Department of Primary Industries,
PO Box 62, Dareton NSW 2717
Imeli: steven.falivene@dpi.nsw.gov.au

2017 Design and illustration: Black Kitty Design

2021 Design and illustration: Jessica Green, Tocal College

ISBN 978-1-76058-030-8 (2017)

2017 Lomiga muamua

2021 Lomiga Lua

O lenei lomiga ua faatupeina e le Horticulture Innovation Australia Citrus Levy Fund, CT19001 ma le NSW Department of Primary Industries.

Department of
Primary Industries

Faaaliga: O faamatalaga o lo'o aafia i lenei lomiga o lo'o fua i luga o le malamalamaaga ma le iloa i le taimi na tusia ai (Aperila 2021). Peitai ona o nisi o malamalamaaga aga'i i le lumana'i, ua fautuaina ai tagata e faaogāina ia manatua le manaoga e faamautinoa o faamatalaga o lo'o faamoemoe iai o lo'o sa'o ma talafeagai ma ia siaki faamatalaga aupito i lata mai ma siaki aga'i i le ofisa talafeagai o le Matāgaluega po'o le Department of Primary Industries, po'o le faufautua tutoatasi a le tagata o lo'o faaogāina le auunaga. Ia faamauiina ma le silafia, o nisi o faamatalaga i lenei pepa na saunia e nisi vaega (third parties), ma o le Setete o Niu Sau Uelese, le tusitala ma le lomitusi, e leai sa latou matafaioi i le sa'o o faamatalaga, ma faamatalaga aupito i lata mai ma faamoemoeina, faapea le moni o so'o se faamatalaga o lo'o aafia i le pepa ua saunia atu e third parties.

J20-031

Mea e fia faailoa

E toatele tagata totōlaau ma i latou e teuina uta o fualaau 'aina ua fesoasoani mai i lenei taiala. E matua lagona le agaga faafetai o le tusitala mo lo latou sao ma e fia faailoa ana le seanoa le fesoasoani mai a nei faalapopotoga, tagata ma le citrus industry, semanu e lē mafai ona tuufaatasia lenei taiala.

Faafetai e fia tuuina atu mo Andrew Creek (NSW DPI Citrus Development Officer, Riverina) ma Myles Parker (NSW DPI Leader Southern Horticulture) mo la latou lagolago ma le faalauteleina o le fesoasoani, aemaise Carey Martin (NSW DPI Publications Officer) mo lana lagolago i le siakiina o tusitusiga.

Momoli foi le faafetai mo le sao mai:

Michelle Smith (NSW DPI)

Bronwyn Walsh (WA Citrus)

Clint Lamb (formerly NSW DPI Safety Specialist)

Jennifer Cooke (Mildura Physiotherapy and Rehabilitation Clinic)

Megan Douglas (Kinetic Exercise Physiology, Mildura)

Sarah Page (Personal Trainer, Mildura)

Alfred Karam (Green Valley Harvest)

Craig Pressler (2PH Farms)

Margaret Rowles (Bees Knees Citrus)

Michael McMahon (Abbotsleigh Citrus)

Craig Meyer (Vermont Citrus)

Andrew Harty (Agriexchange)

Daniel Lazar (Sunmar Investments)

Ben Cant and Charlie Shaw (Impi Highlands)

David Stevens (Ellerslie North Citrus)

Mea o lo'o aofia ai

Faatomuaga.....1	Masini.....42
Sauniuniga.....2	Tractors (palau).....42
Lavalava, taga ma totinilima...2	Fokilifi.....43
Puipuiga o le Faatoaga mai	Saogalemū.....44
siamā ma faama'i.....4	Saogalemū i le piki mai le
Pe a e aga'i mai i leisi	apefa'i.....44
faatoaga i leisi faatoaga.....5	Masini.....48
A o iai i le faatoaga.....6	Soifua maloloina o le tagata
Pe a amata lau	lava ia.....49
galuega (piki).....7	Faalavelave faafuase'i.....50
Meafaigaluega e fai ai le piki...10	la tumamā.....51
Taga piki.....10	Mea e tasii e le tagata.....52
Pini.....12	
Auala e faatino ai le	Tips (faamanatu) e faatatau
faiga o le piki.....15	i le faiga o le tau.....56
Snap picking (Piki lima).....16	
Cradle snap picking	Appendix: Uno'oa fualaau
(Piki faaofuofu).....17	'aina suamalie (po'o fuluti)—
Single snip picking (Tasi le	oleocellosis.....60
'ooti faaaogā ai le 'otilaau)...20	Mea fia faailoa.....62
Double snip picking	
(Faalua ona 'ooti faaaogā	
ai le 'otilaau).....21	
Snip finish ('oti faai'u).....22	
Ituaiga o 'otilaau.....23	
Piki e faaaogā ai taga.....26	
Piki filifili.....31	
Faiga o le tau.....32	
Apefa'i.....36	
Faaumaina o le aso.....41	

Faatomuaga

O le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati e manaomia lava se faiga faapitoa e faamautinoa e maua e le au faatau se fualaau 'aina saogalemū, maualuga le tulaga o lo'o iai le lelei ma o lo'o saogalemū foi tagata piki i le taimi o galuega.

E faigofie lava ona faaleagaina fualaau 'aina suamalie 'aati pe a lē lelei ona fai. E mafua ai ona uno'oa fualaau 'aina ma pala i le taimi e ave ai i le maketi. O le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati e aofia ai le faigaluega i fafo i vaega o lo'o iai masini ma a'e i apefa'i.

O lenei tusi o le a saunia atu ai ni faamatalaga talafeagai ina ia faafae lelei ai le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati i le tulaga sa'o ma saogalemū e tataua ona faatino ai.

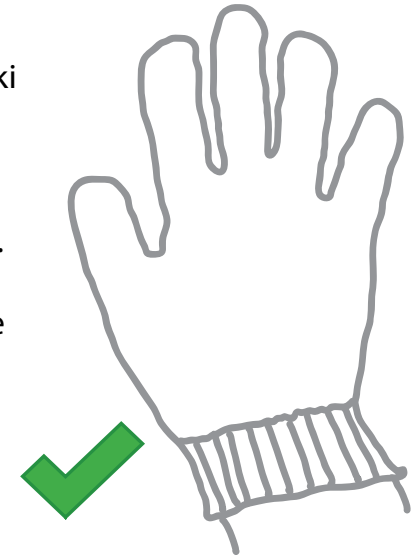
Ina ia faaleleia atili lenei taiala, faamolemole aumai
sou finagalo ma fautuaga ia Steven Falivene:
Telefoni 0427 208 611
Imeli steven.falivene@dpi.nsw.gov.au

Sauniuniga Lavalava, taga ma totinilima

Ia laei lavalava talafeagai

Ia faamaulu pea totinilima mama pe a piki fualaau 'aina suamalie. Toe sui totinilima pe afai ua pala pe masae foi ma aua le avea i isi faatoaga. O totinilima a lē saunia ane e le falefaigaluega, e mafai foi ona faatau mai le faleoloa o faatoaga.

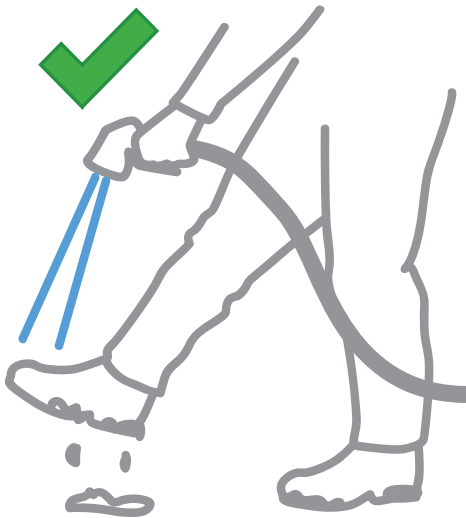
Ia faapupuu atigilima.

Puipuiga o le faatoaga mai siama ma faama'i

Ina ia fesoasoani e taofia le pepesi o siama ma faama'i, mulimuli i tulafono mo le puipuiga o le faatoaga mai siama ma faama'i.

- la paka pea lau taavale i le kapaka ma mulimulita'i i faailo uma
- La'ei lavalava mamā i aso uma
- Aua ne'i galo ona fai ma ta lou pulou!
- la mautinoa e leai ni palapala po'o ni fatulaau e pipii i ou seevae.

- Aua e te aumaia se fualaau 'aina suamalie i totonu o le nofoaga
- Aua e te alu ma oe i le fale ni meafaigaluega e faaogā i le piki
- Lipoti i lau supavaisa, so'o se mea e lē masani ai lau vaai

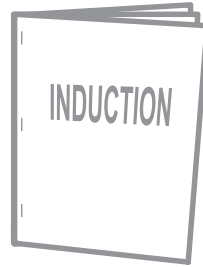
Pe a e fealua'i i le va o faatoaga:

- Faamamā lau taavale ma meafaigaluega
- Siaki seevae/pulou po'o mamā mai le palapala ma fatulaau
- la sa'o le tia'iina o fualaau 'aina suamalie ma fualaau faisua ae e te le'i faasee atu i se isi vaega fou
- Faailoa i lou falefaigaluega le vaega mulimuli sa e faigaluega ai

I le faatoaga

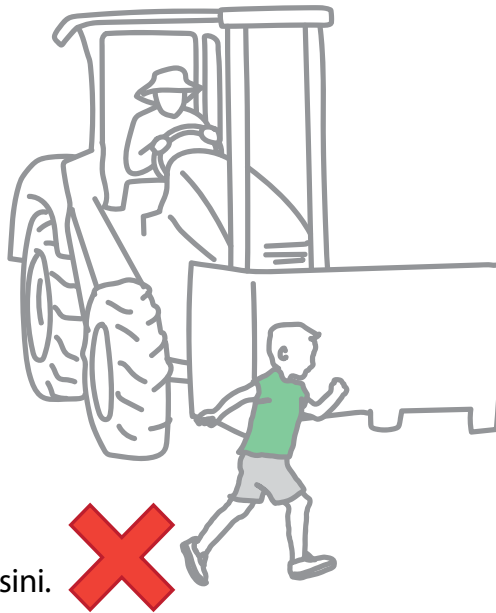
Siaki i lau supavaisa mo nisi mea faapitoa e manaomia e fai ai galuega i le togālaau 'aina. E masani lava ona tusia atu i se pepa e faatatau i le galuega (induction document) ma faamatalaga e faatatau i:

- mea patino e manaomia mo le saogalemū (e pei o ofu hi-vis)
- lipotiina ma le faailoaina o faalavelave e tutupu i le nofoaga faigaluega
- faapefea ona maua le fesoasoani muamua (first aid)
- mataupu tau faalavelave faafuase'i
- polisi e faatatau i amioga ma le tumamā
- nofoaga e paka ai taavale
- saosaoa faatapulaa.

Leai ni tamaiti po'o ni fagafao e talia i totonu o le faatoaga

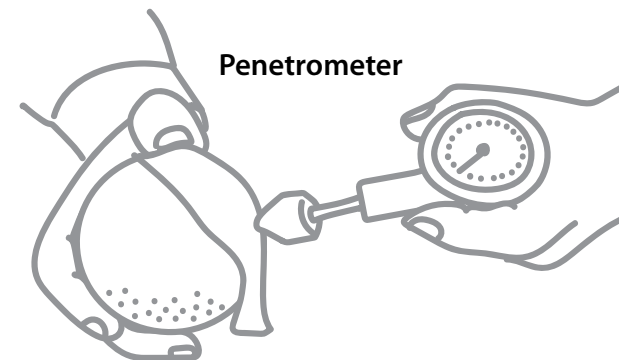
- O tamaiti e matua'i lamatia mai tractors (palau) ma isi ituaiga masini.

Pe a amata ona e piki

Siaki i lau supavaisa i taeao taitasi po'o fea ma o afea e te tau ai. E ono iai ni suiga e faia i le taimi o le po aemaise foi i le ao.

- Piki na'o laina ua faamatuu atu ia oe. Afai e mae'a, fesili mo nisi faatonuga.
- E aupito sili ona lelei le amata piki i le taimi ua mago le sau i luga o laau ma o lo'o lelei le tulaga o le tau. E masani ona fetauti ma le taimi lea po'o le va o le 10 i le taeao ma le 12 i le aoauli.
- E mafai ona taofi le tau i so'o se taimi e fua i le fesuisuia'i o uiga o le tau.
- I nisi o aso, e lē o'o ai (pe a faapea ua ova le mālūlū, mamafa le sau/puao po'o le timu).
- O le au faitogālaau 'aina e masani ona o latou faaaogā le fua (penetrometer) e siaki ai po ua talafeagai ona tau fualaau 'aina suamalie.

- E mafai ona amata le tauina o fualaau 'aina suamalie i le taeao po i le tau mafanafana pe afai ua mago le sau i luga o laau.

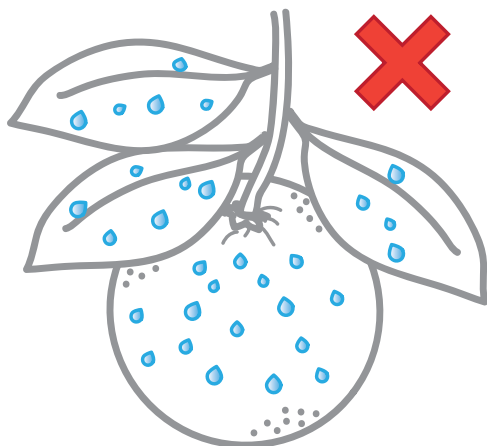

E faaleagaina le fualaau
'aina suamalie pe
vaivai foi pe a tauina
a'o faaletonu le tau
(oleocellosis, itu. 60).

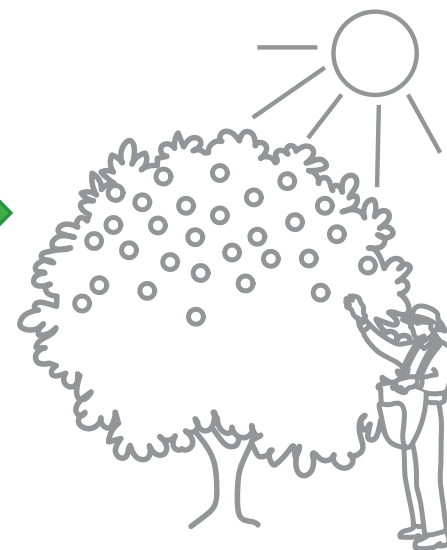
Aua le tauina moli pe
afai o lo'o susū (timu
pe sau).

Afai o lo'o susū
le fualaau 'aina
suumalie, lipoti i
lau supavaisa.

O nisi o ituaiga
o mandarins e
'ooti (itu. 20) e
mafa'i ona tau
i le taimi o lo'o
susū ai, siaki i lau
supavaisa.

O fualaau 'aina
suumalie e tatau
lava ona mago.

Aua le tauina pe
afai o lo'o itiiti ane
le vevela nai lo le
12 °C. I le taimi o
le tau mafanafana,
amata vave i le
taeao e alofia ai le
vevela o le aso, ma
ia matua'i taumafa
le vai.

Masini piki

Taga piki

O fualaau 'aina suamalie e tatau ona piki i totonu o taga piki. O taga e tatau ona i se tulaga lelei ma ia fetau ma ia asoa faalelei.

O taga e lua ituaiga sizes (lapo'a): 1 le taga (~16kg) ma le 1 ½ taga (~22kg). Faaaogā se taga e fetau ma le mamafa e mafai ona e aveina ma aua le soona faatumuina e sili atu i le mamafa e mafai ona e aveina.

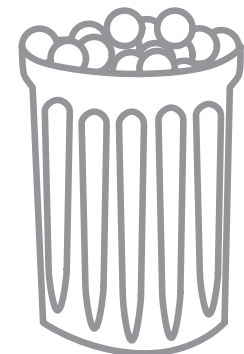
Puipuiga o le togālaau 'aina mai siamā ma faama'i

E mafai ona to'ulu iniseti i totonu o le taga. Lūlū i lalo taga piki pe a uma le aso pe e le'i aga'i atu i leisi poloka fou po'o se faatoaga.

Aua le faaaogāina pakete

Aua le tauina i totonu o pakete po'o se pini lapisi. E ono faaleagaina fualaau 'aina suamalie (itu. 60) pe a togi i totonu o pakete pe sasaa foi pakete i totonu o pini.

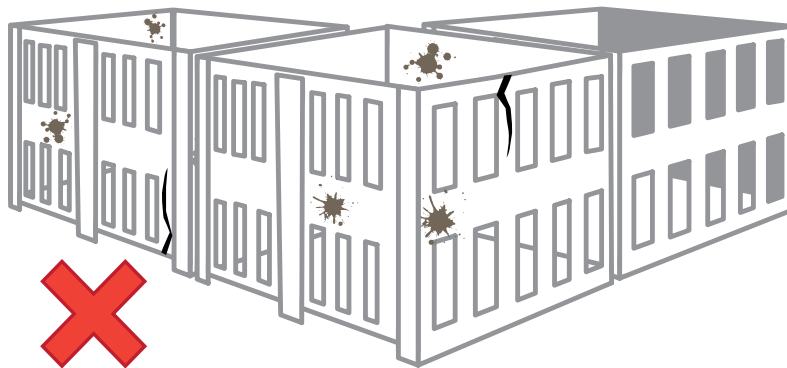
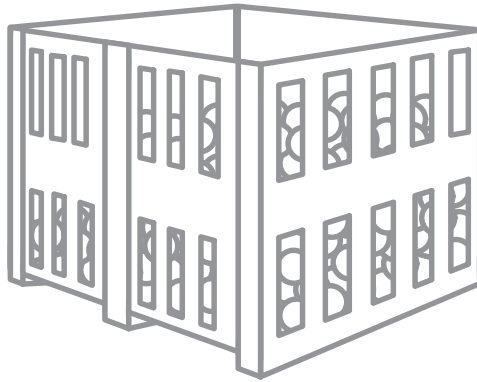

Pini

O fualaau 'aina suamalie e sasaa mai taga piki aga'i i pini plastic.

Aveese so'o se mea matuituia mai fatu, iniseti, fasilaau, palapala, lapisi, ni fasi mea o fualaau 'aina suamalie ua leva pe faaleagaina.

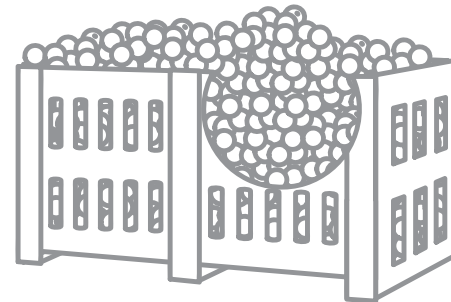
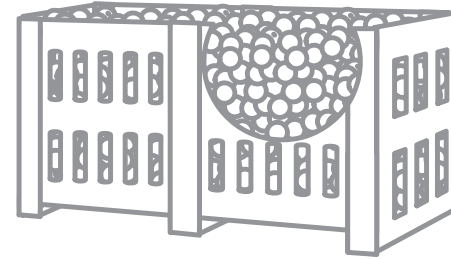
Faataatia ese ma lipoti i lau supavaisa ni pini ua faaleagaina, matua'i palapala pe ua faaleagaina i vailaau.

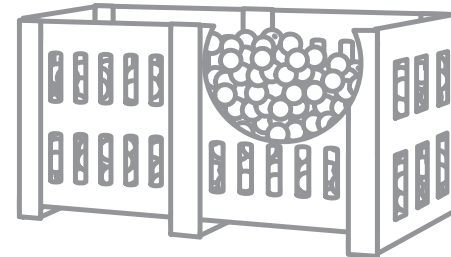
Faatutumu lelei pini

O fualaau 'aina suamalie e tatau ona o'o i le augutu o le pini.

Aua le soona faatutumuina pini.

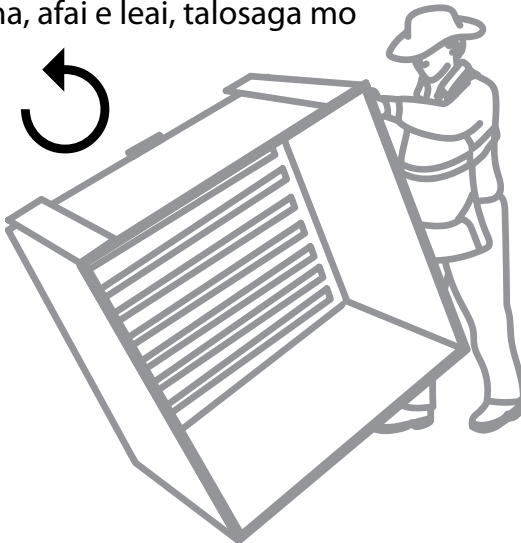

Ia faatutumu lelei pini.

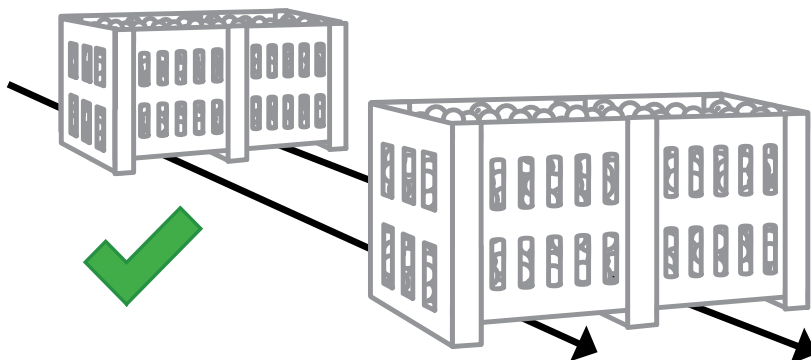
Aveesea o pini ua leai ni mea o iai i totonu

Talosaga mo se fokilifi pe a mamao le pito e te mana'o e ave i ai pini. Faato'ā taumafai e aveese pini pe afai o lo'o i totonu o le tapulaa saogalemū e mafai ai ona e lifiina, afai e leai, talosaga mo se fesoasoani.

O nisi taimi o le faataavale o le pini e sili atu ona faigofie nai lo o le toso.

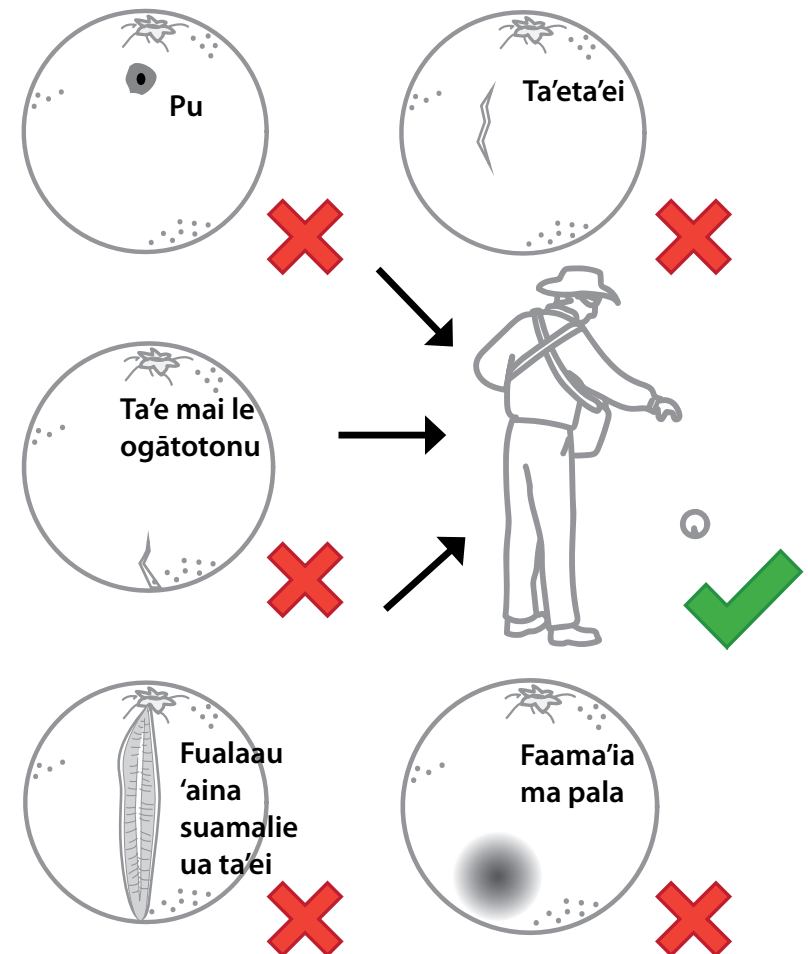

Faamautinoa o lo'o faaū pu o le pini aga'i i le laina auā le fokilifi.

Faatinoina o le faiga o le galuega piki

O fualaau 'aina suamalie ua leaga pe ta'ei tino e tatau ona tau'ai i le palapala.

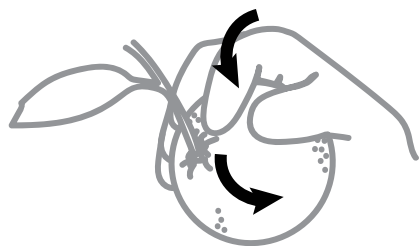

Snap picking (Piki lima e lē faaaogāina 'otilaau)

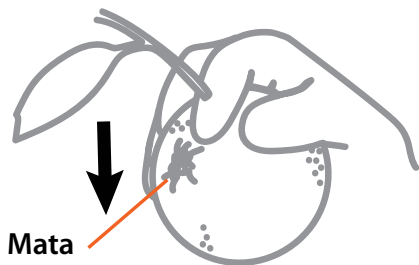
E masani ona faaaogā i moli, grapefruit, lemons, tipolo
ma isi mandarins.

Taumafai ia fa'aū tonu le mata
(button) o le fualaau 'aina i le
pito i luga.

MIMILO. Taofi mau le fualaau
'aina suamalie ae aua le soona
'oomia (fruit bruising itu. 60).

TILT (Faapi'o) ia faalava.

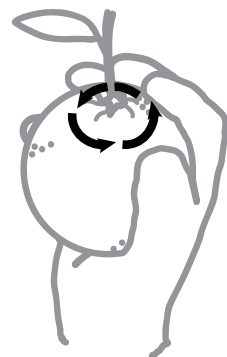

Mata

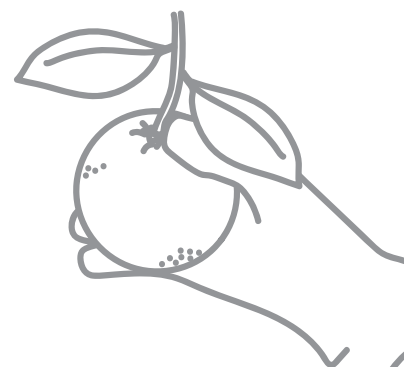
O le faiga o le mimilo, faapi'o ma
le toso faavave (snap) e mafai ona
faatino i se gaioiga vave e tasi.

SNAP malosi i le taumatau
o le 'au (stem) ma toso vave
aga'i i lalo.

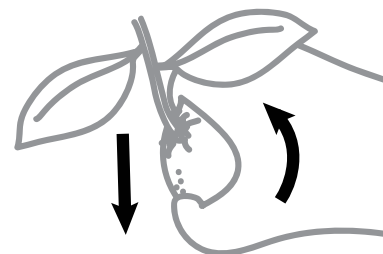
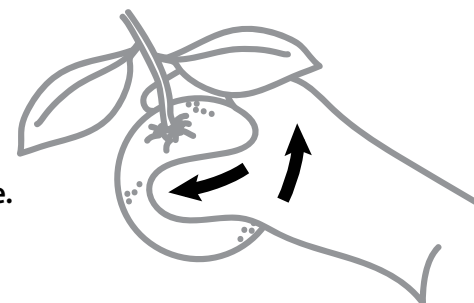
Cradle snap picking (Piki faaofuofu)

O le cradle snap picking o se auala e tau vavevave atu
lona faatinoina ma e manaomia ai tomaki faaopoopo
ma faata'ita'iga e alofia ai le aveesea o mata (button)
o fualaau 'aina suamalie. O le faiga lea e faaititia ai le
faaleagaina mai tamatama'ilima ae e sili ona lelei pe a
mae'a ona faata'ita'ia lona faiga.

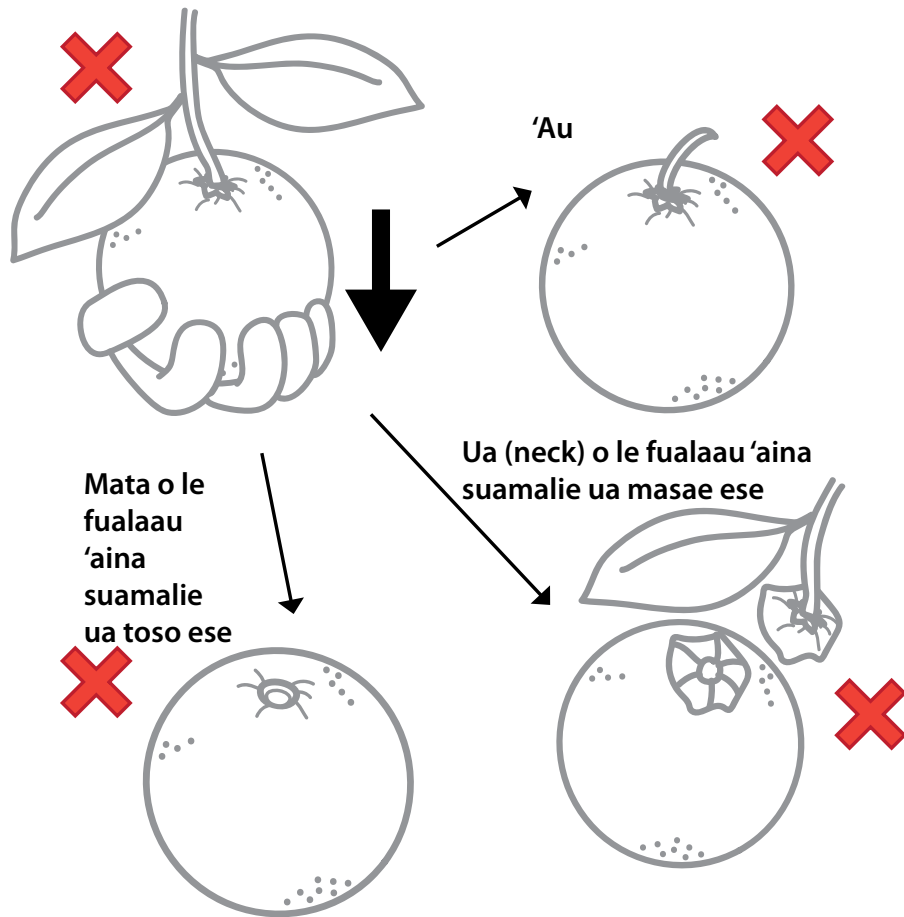
Faaofuofu lou alofilima i
le tino o le fualaau 'aina
suamalie.

Faapi'o ma mimilo le
fualaau 'aina suamalie.

Faaauau pea ona faapi'o ma
mimilo seia o'o ina faalava,
ona toso vave loa lea ma
momotu ese mai le 'au.

O le lē lava o le mimilo po'o le faapi'o o le fualaau 'aina po'o le tuai ona toso ese, e ono i'u ai ina masae le 'au ma le mata o le fualaau 'aina faapea foi le ua (neck).

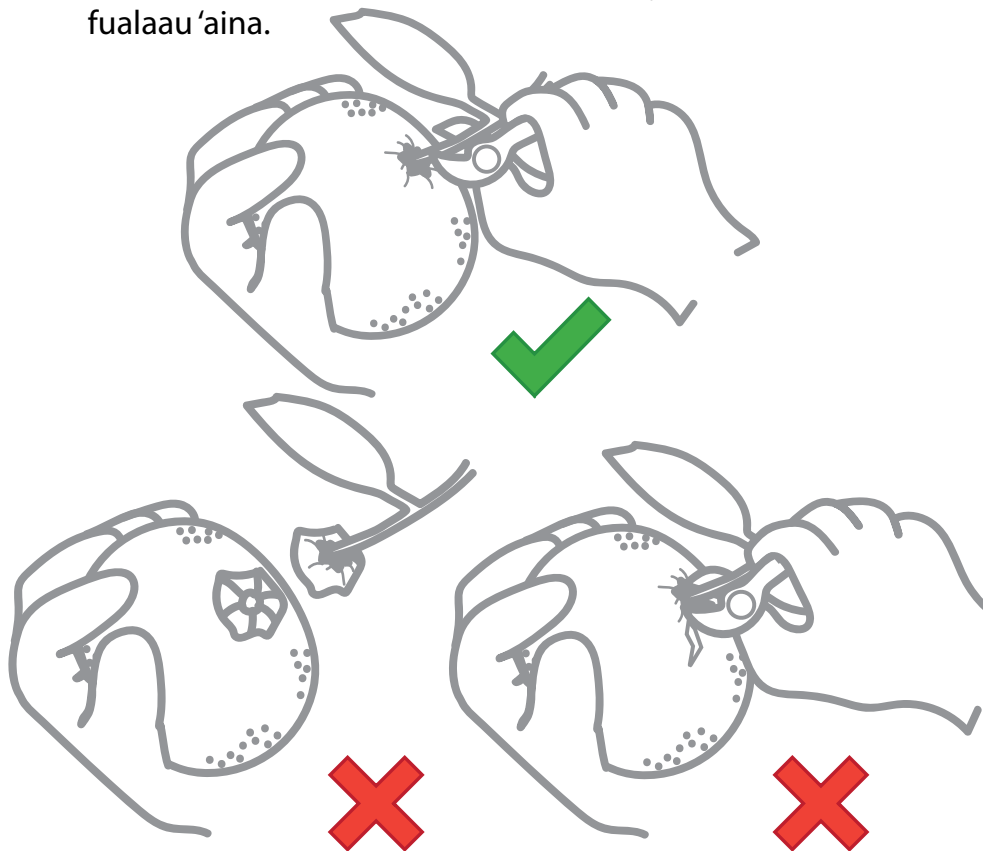

Mimilo, faapi'o ma toso ese le 'au pe afai o lo'o mau i le fualaau 'aina suamalie.

Single snip picking (Tasi le 'ooti faaaogā ai le 'otilaau)

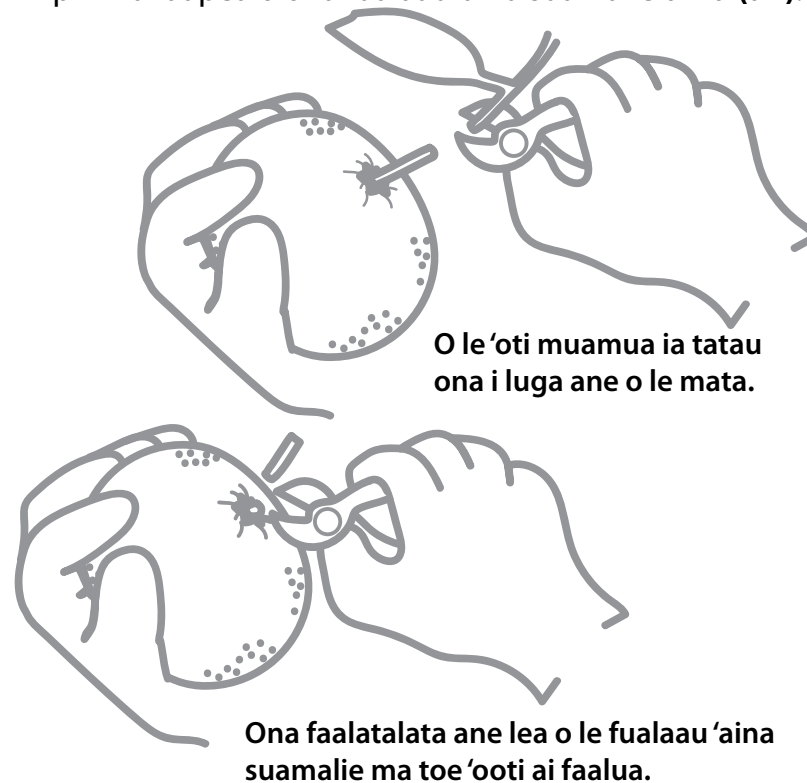
O le tele o mandarins e piki faaaogā ai le 'otilaau.
Siaki i lau supavaisa pe manaomia le faiga lea mo isi
fualaau 'aina.

Aua le sasaeina, faamā'osia pe 'ootiina fualaau 'aina
suamalie. Aua le soona 'oomia le mata o le fualaau
'aina suamalie pe a 'ooti.

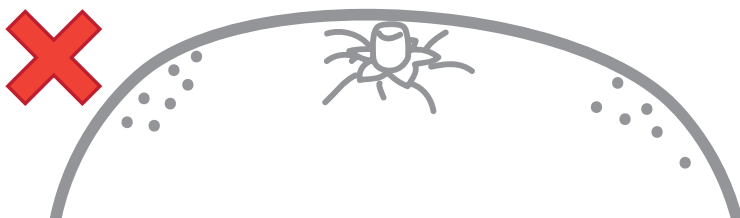
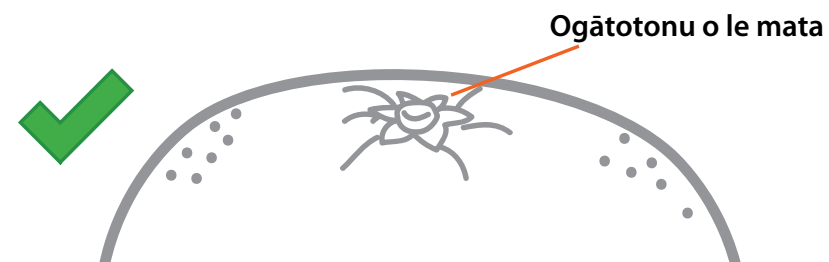
Double snip picking (Faalua ona 'ooti faaaogā ai le 'otilaau)

O le double snipping e faaitiitia ai le faaleagaina o
fualaau 'aina suamalie ma e mafai ona saunia ai se
tulaga lelei e faai'u ai lau piki. (itu. 22). Faaogā le
faiga lea pe afai o le taimi muamua lea ua faaa'oa'o
ai lau piki ma pe afai foi e te lē o au i fualaau 'aina
suamalie. O nisi o nei togālaau 'aina e manaomia le
pikiina faapea o ona fualaau 'aina suamalie **uma (all)**.

Snip finish ('oti faai'u)

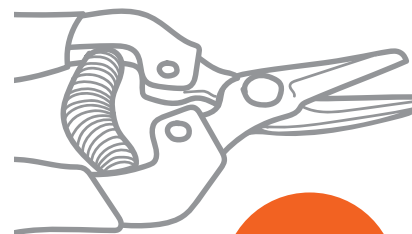
O'au e tatau ona pupuu, mafolafola ma ia 'oti i le mauualalo e mafai ai mai le ogātotonu o le mata. A'uumi'au e ono faaleagaina ai isi fualaau 'aina suamalie. Peitai, o 'otilaau e lē tatau ona soona 'oomiina i lalo i le mata ina ne'i 'ooti ai ma le mata po'o le fualaau 'aina suamalie foi.

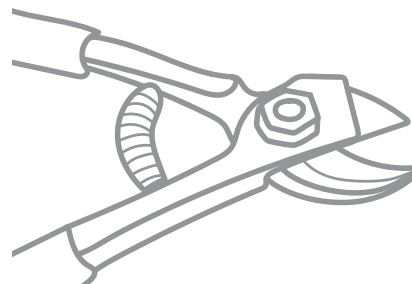
Tatau ona mafola lelei le 'ootiina

Ituaiga o 'otilaau

la faama'ai
'otilaau

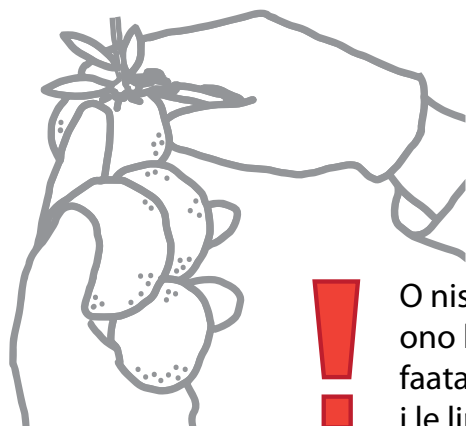

O'otilaau e vāiti ma pei e faaofuofu pito, e masani ona matua'i ma'ai ma faigofie ai ona 'ooti'au mafafafa, ae faaeteete ona e mafai foi ona faaleagaina ai le fualaau 'aina suamalie ma le tagata o lo'o faaaogaina.

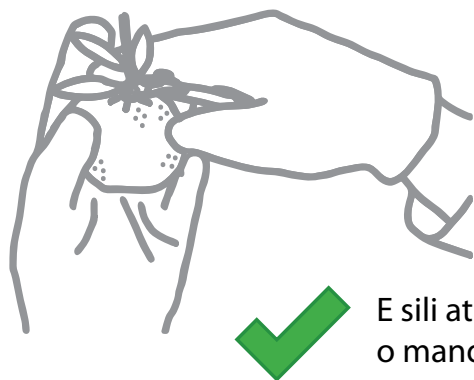
O'otilaau e foliga e matatupa pito e masani ona ma'ai ma e ono faaitiitia ai le faaleagaina o le fualaau 'aina suamalie nai lo 'otilaau e vāiti isu, ma e faigofie atu ai ona 'ooti'au mafafafa nai lo o 'otilaau e matatupa pito.

O'otilaau e matatupa isu e aupito sili ona itiiti ai le faaleagaina o fualaau 'aina suamalie, ae manaomia sina gaioiga e 'ooti ai fualaau 'aina eseese e mafafafa 'au. E lelei mo i latou faato'ā amata.

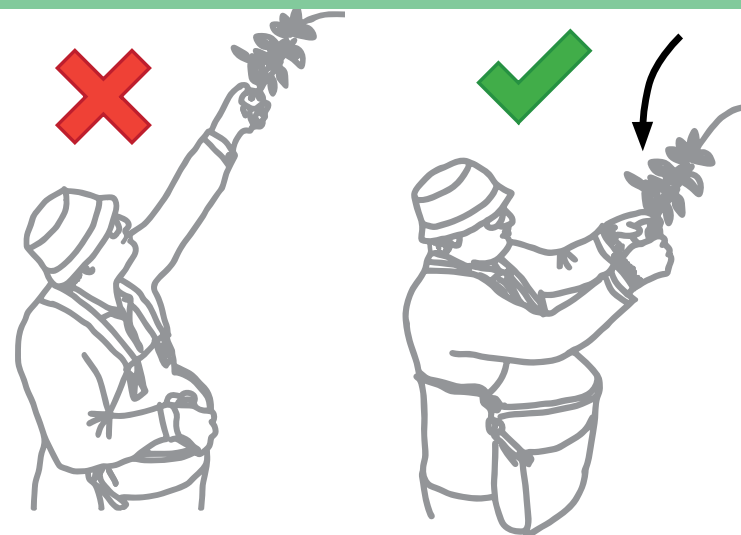
E mafai ona saunia ane 'otilaau e le pule o le galuega, pe mafai foi ona faatau i faleoloa tau faatoaga.

! O nisi o togālaau 'aina e ono lē faatagaina le 'ooti faatasi o ni mau mandarins i le lima e tasi, ona e mafai ona faaleagaina ai le fualaau 'aina suamalie.

✓ E sili atu le 'oti taitasi o mandarin.

Aua le tosoa mai mandarins ina ia faalatalata mai ia oe. E ono afua ai ni masae ma pala ai le fualaau 'aina suamalie. Sōsō latalata iai ma faaaogā le double snip.

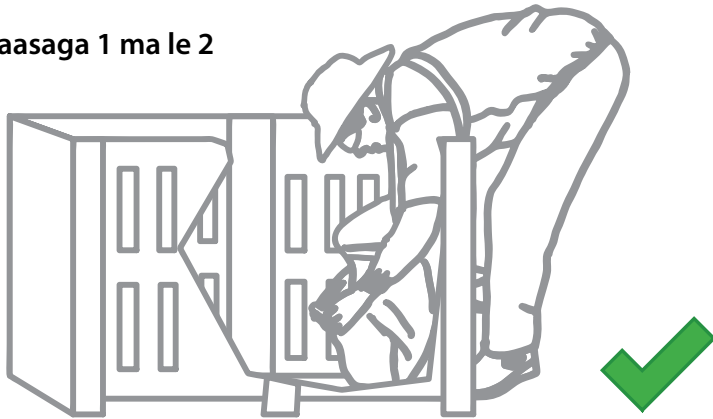
I tau mafanafana po'o taimi o aso vevela, e ono manaomia ona ufiufi fualaau 'aina suamalie mai le mu i le la.

Piki e faaogā ai taga

O fualaau 'aina suamalie 'aati e mafai ona faigofie ona faaleagaina pe uno'oa (oleocellosis itu. 60); faaeteete i le faiga o fualaau 'aina suamalie.

Laasaga 1 ma le 2

Laasaga 3

Tuu lemū fualaau 'aina suamalie i totonu o pini

1. Punou i lalo e tuu le taga ua tumu i le fola o le pini po'o luga foi o fualaau 'aina suamalie ua i totonu o le pini.
2. Afai ua lago lelei le taga, tatala loa ona fusi.
3. Sii lemū i luga le taga ina ia mafai ai ona taavavale i fafo fualaau 'aina suamalie mai le taga (faaogā lou lima ma lou vae pe a manaomia, itu. 28).
4. Aua ne'i pa'ūū mai fualaau 'aina suamalie i lalo po'o fafo foi, e tatau ona sologa malie ma taavale saogalemū ane fualaau 'aina suamalie mai totonu o le taga.

Tip

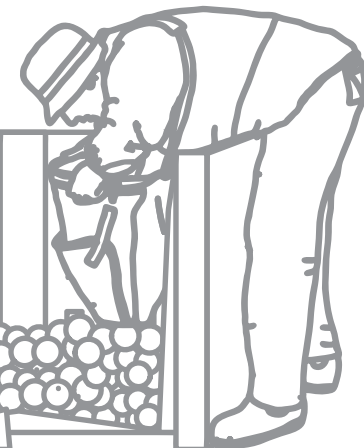
Ina ia fesoasoani e faamamā le uta i lou patua i le taimi e la'u ai i lalo fualaau 'aina suamalie, e mafai ona e taofimau i le pini ma faapipi'o ou aao (lima ma vae) a'o tuu malie a'e le taga i totonu o le pini ma sisi a'e le taga e la'u ai i lalo fualaau 'aina suamalie. Aveese le uta mai lou patua ma sii atu i luga o ou vae ma lima. O le la'uina i lalo o fualaau 'aina suamalie mai pito o le pini e ono faigofie foi i nisi taimi – vaai po'o fea e sili ona fetau ma oe.

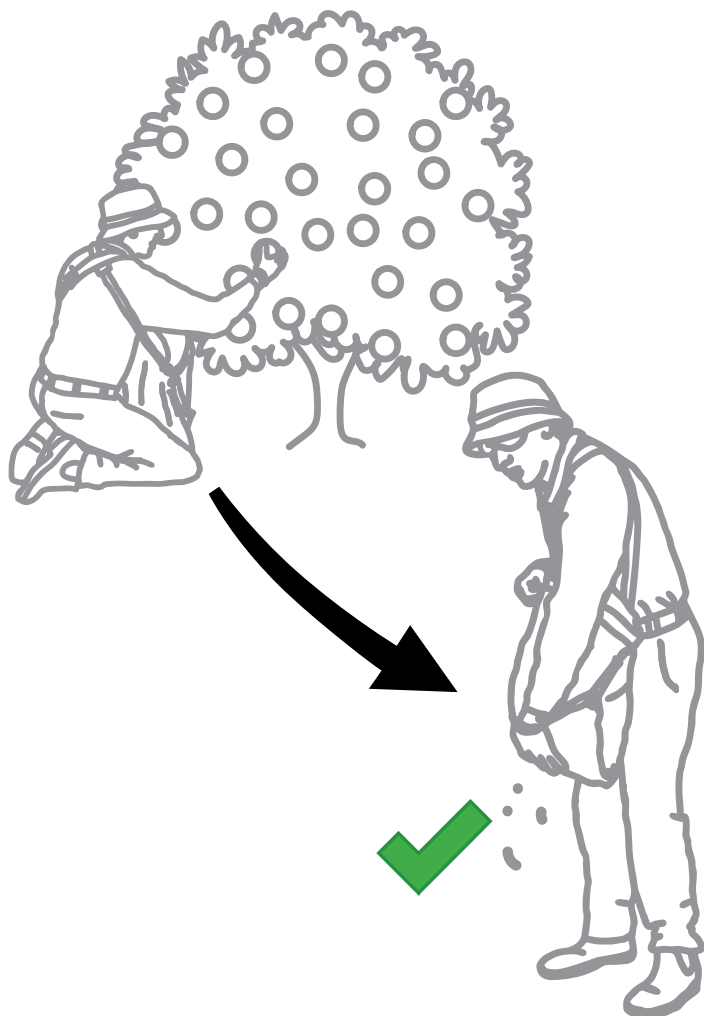
Aua le soona
faatutumuina taga.

Aua le tuuina taga tutumu o
fualaau 'aina suamalie i le pito o
le pini, tuu lemū sa'o lava i totonu
o le pini (itu. 26).

Pe a piki laau laiti, tafitafi le pito i lalo o le taga pe
afai na papa'i i le palapala, ina ia aveesea ai ni fatu
matuituia ma nisi otaota.

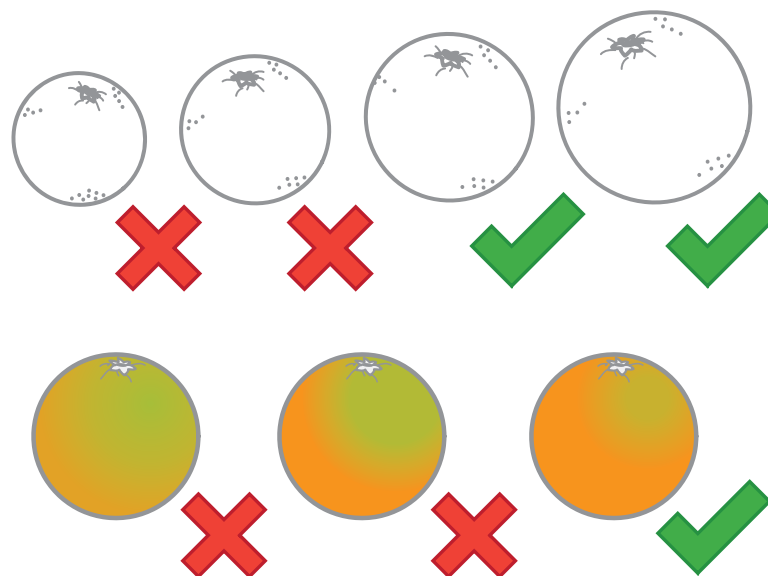

Select Picking (Piki filifili)

O nisi taimi e piki fualaau 'aina suamalie e fua i o latou
lanu (rind maturity) po'o le lapopo'a foi ia talafeagai ma
manaoga tau maketi.

Afai le piki lea (select picking), o le a faata'ita'i atu e lau
supavaisa le fualaau 'aina suamalie e piki ma le fualaau
'aina e le pikiina, e fua i le lapo'a ma le lanu.

Mo se faata'ita'iga:

O le select picking e fai si tuai nai lo le strip picking
(piki le laau atoa i le taimi e tasi)

Faiga o le tau

Piki fualaau 'aina suamalie uma a'o lei faasolo atu i leisi laau.

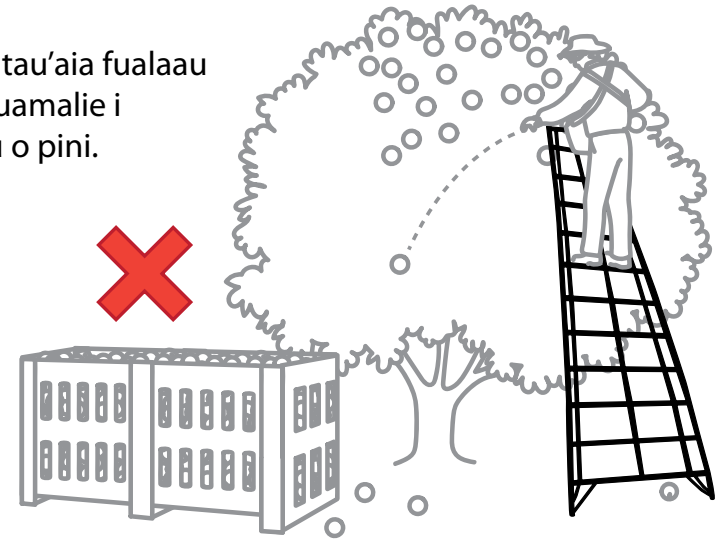
Never (Aua)

nei pikia i luga fualaau 'aina suamalie ua pa'ūū i le palapala.

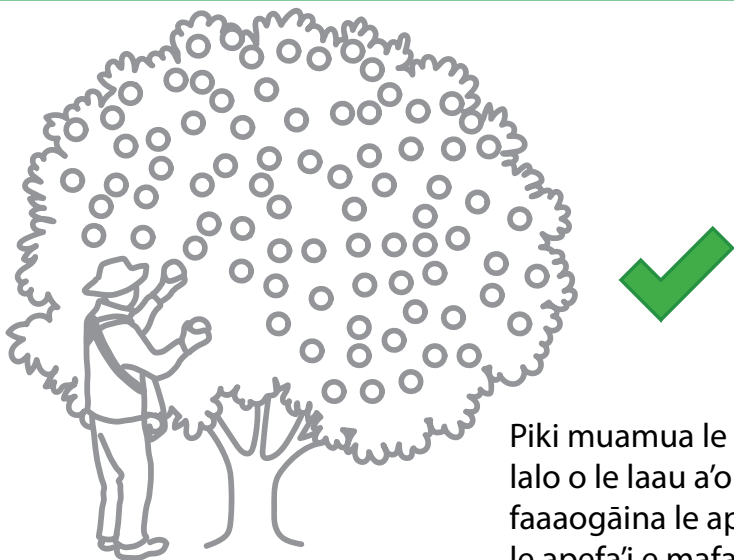
Aua ne'i pikiina se fualaau 'aina suamalie na pa'ū

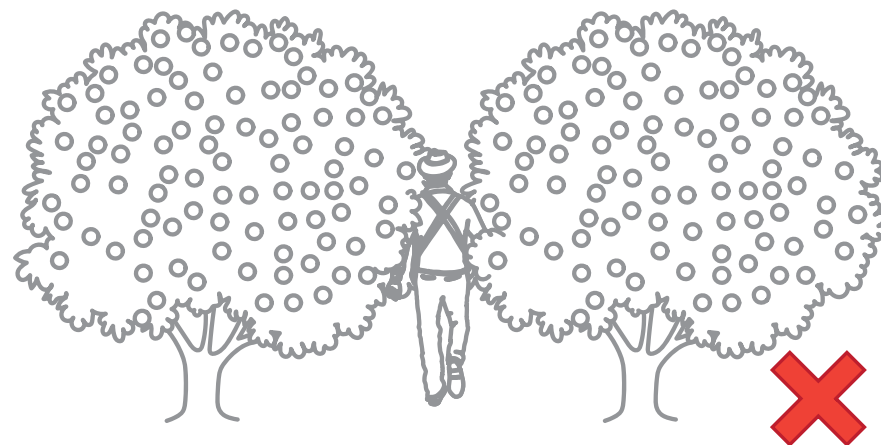
Aua le tau'aia fualaau 'aina suamalie i totonu o pini.

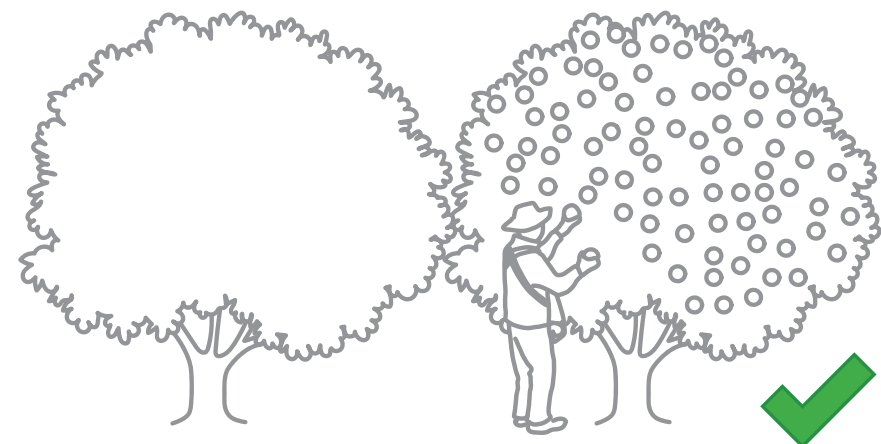
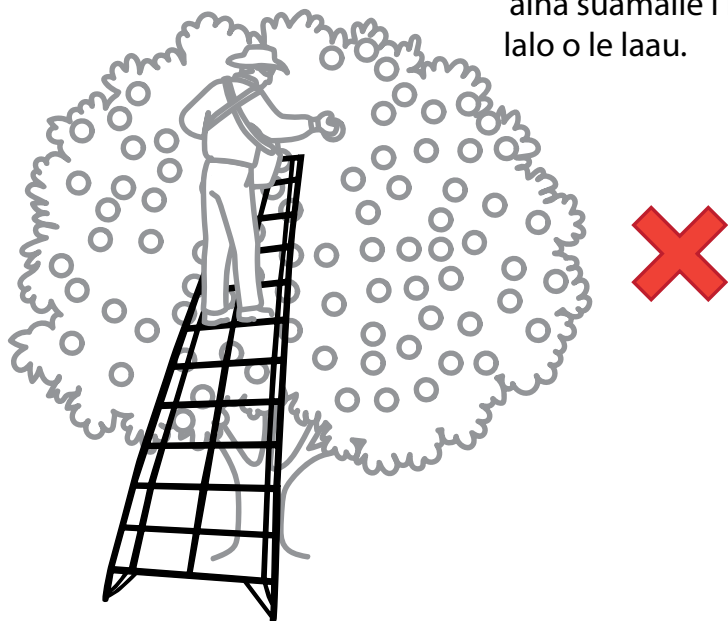
A'e i le apefa'i ma se taga e lē o iai se mea i totonu ma toe foi mai i lalo ma le taga tumu e la'u mai ai i lalo fualaau 'aina suamalie.

Piki muamua le pito i
lalo o le laau a'o lei e
faaogaina le apefa'i. O
le apefa'i e mafai ona
faaleagaina ai fualaau
'aina suamalie i le pito i
lalo o le laau.

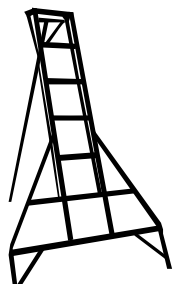
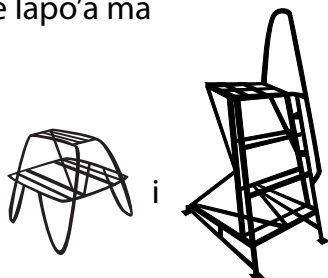
Aua e te savali i le va o laau e le'i tauina. Tau muamua
fualaau 'aina suamalie ina ia kilia le auala. Piki ia uma
le laau i le taimi e tasi.

Apefa'i

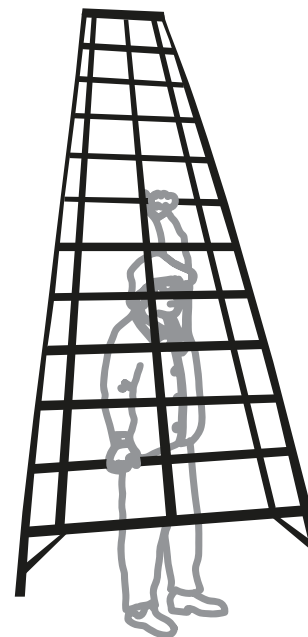
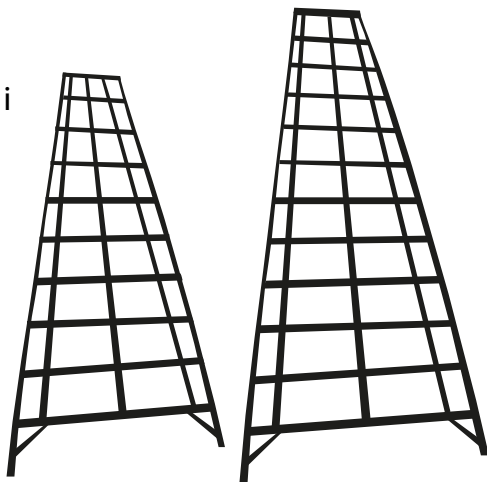
Faaaogā se apefa'i talafeagai ma le lapo'a ma
le malosi o le laau.

Stool (tasi pe lua sitepu) ma
apefa'i e lē mafai ona fetuuna'i
le umi e masani ona faaaogā
laau mandarin feololo.

O apefa'i vaetolu (tripod ladders) e
faaaogā mo laau e vaivai pe tau leai
ni lālā ma e lē mafai ona faaaogā
ai se apefa'i vātele (bow ladder). E
faaaogā so'o i laau tumati'e ma laau
mandarins.

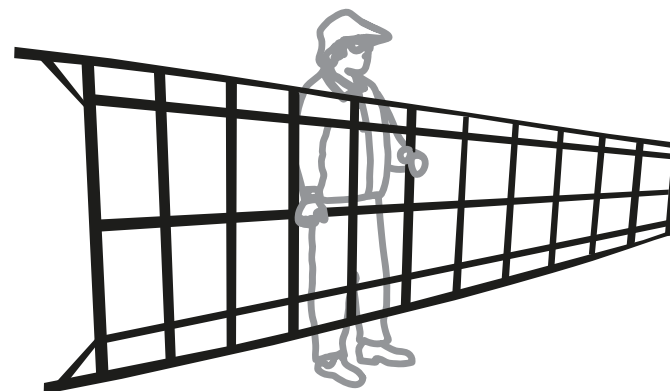
O bow ladders e
masani ona faaaogā i
laau o moli ua
leva. E lua ituaiga
size taatele, 3m
(10 laasaga) ma le
3.6 m (12 laasaga).

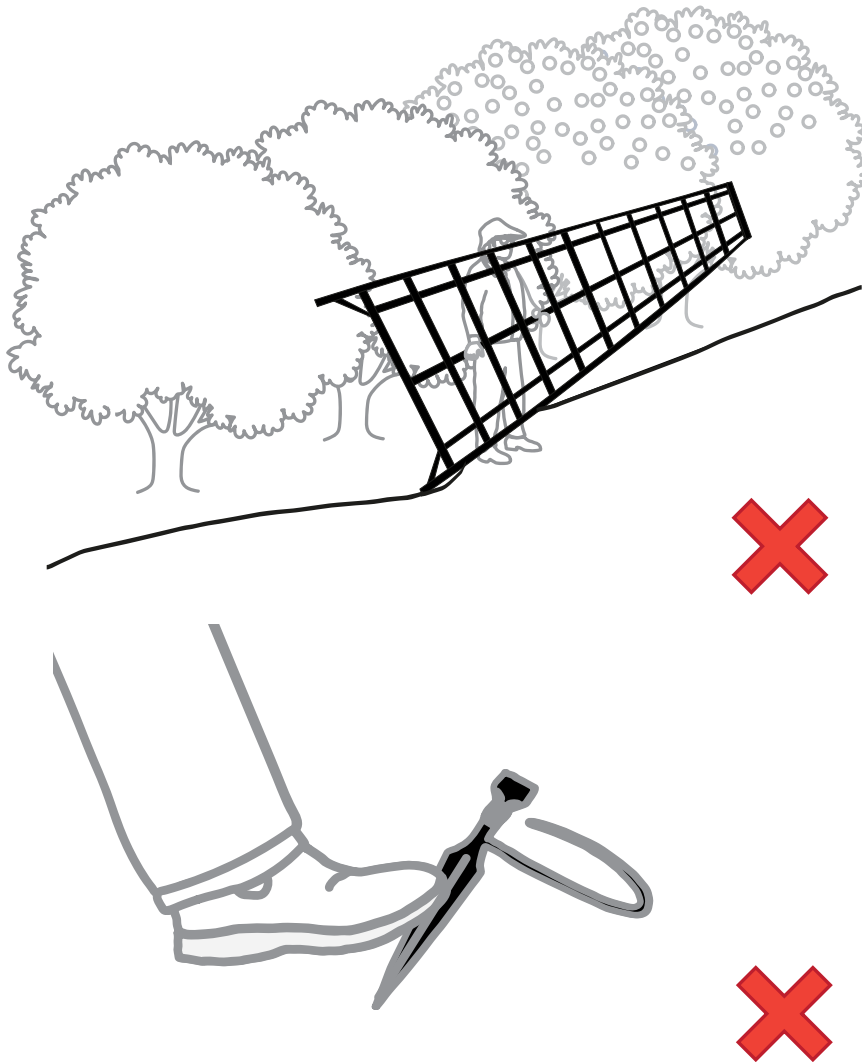
E sili atu ona faatusa'o
le apefa'i pe a amo ma
faaaogā leisi ou lima e
taofi ai le sitepu pito i
lalo ma leisi e taofi ai le
laasaga pito i luga.

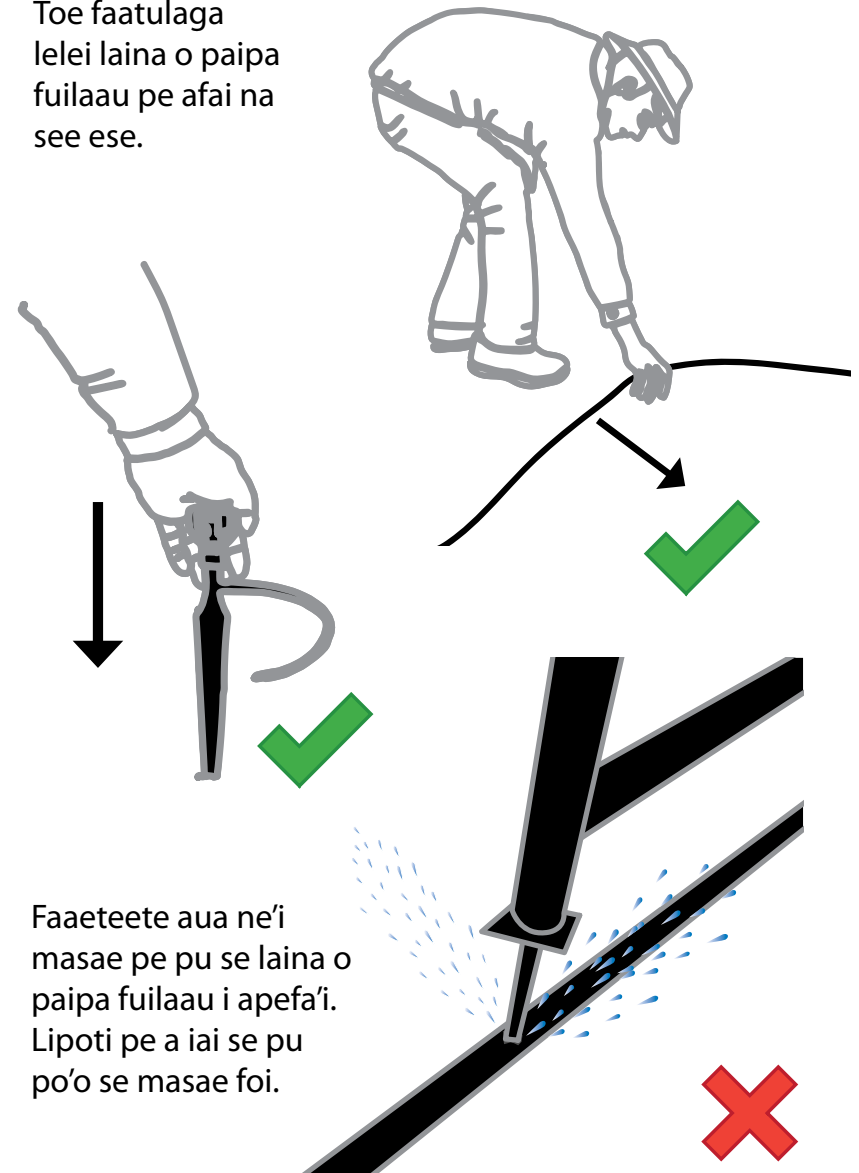
E mafai foi ona faalava le apefa'i pe a amo, peitai e
faigofie ona ono aafia atu ai isi tagata i luga o masini.

Faaeteete aua le toso atua apefa'i i luga o sprinklers pe
toso atu apefa'i i laina o paipa fuilaau (irrigation lines).

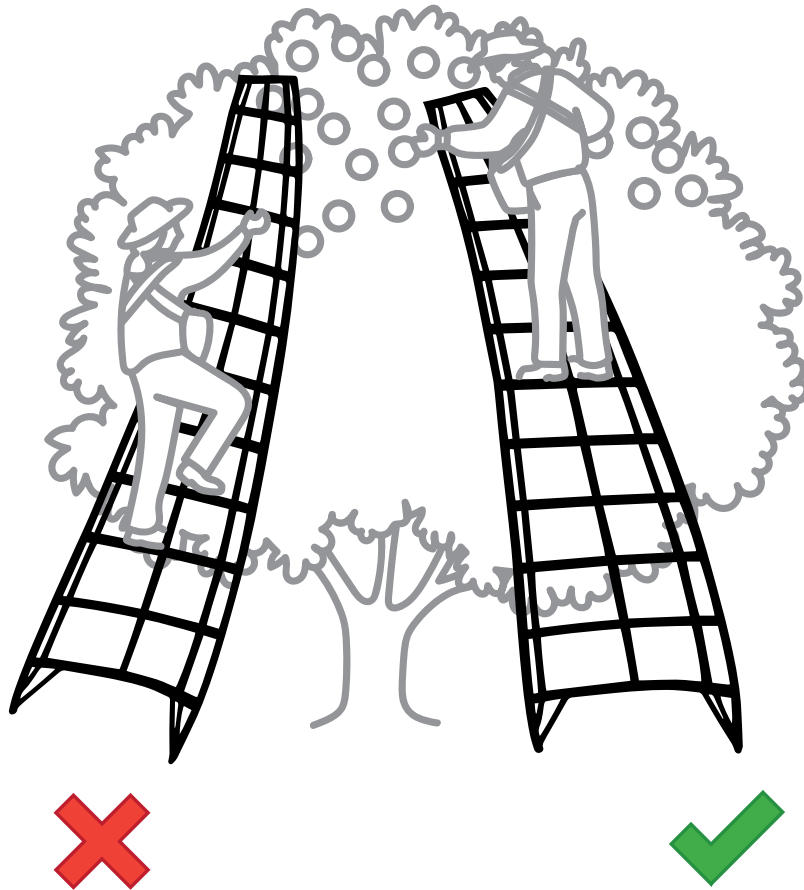

Toe faatulaga
lelei laina o paipa
fuilaau pe afai na
see ese.

Faaeteete aua ne'i
masae pe pu se laina o
paipa fuilaau i apefa'i.
Lipoti pe a iai se pu
po'o se masae foi.

Faa faasaga bow ladders pei e faaofuofu aga'i i fafo mai
le laau ma faaú le apefa'i i le ogātotonu o le laau.

Faaumaina o le aso

Lipoti so'o se masini e faaletonu i lau supavaisa.
Tuuese apefa'i mai le auala o masini e manaomia ona
pikiina mai fualaau 'aina suamalie mai laina po'o le
aveeseina mai o pini. Fesili i lau supavaisa po'o fea e
tuu ai apefa'i:

- i le va o laau, po'o le
- faaiuga o laina, po'o
- luga o se trailer e tuu ai apefa'i po'o se loli.

Masini Tractors (palau)

Faato'ā tagofia lava se tractor ina ua mae'a ona tuu ane se faatagana ma ua mae'a ona toleni oe e le supavaisa i lona faaaogāina.

- Mulimulita'i i le faiga masani mo le faaaogāina saogalemū o le tractor pei ona faailoa atu e le supavaisa.
- E na'o le toatasi le tagata e mafai ona alu i le tractor i so'o se taimi.
- Vaavaai solo mo tagata ma ave faalemū ma faaeteete i le va o laina.

25

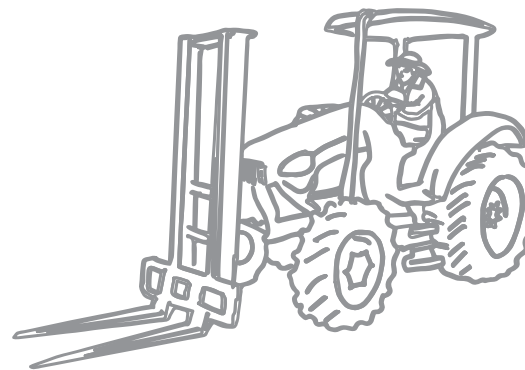
Aua ne'i tuuina ni au aitema (pei o lau meataumafa, vaiinu, ato) i talaane o pini po'o se tractor foi ona e ono leiloa ane e ave lifi.

O le tietie i luga o trailer e la'u ai pini e lamatia ai lou soifua. E lē tatau ona e tietie e leai sou fusipa'u i luga o trailers. E mafai ona e paú ese, paú i lalo o uili o le trailer, pe mau lou vae i le trailer ma toso atu ai oe.

Fokilifi

O nisi setete e manaomia se laisene fokilifi e te faaaogāina ai se tractor e iai lona mast (vaega o le masini e fesuia'ia le mauuluga o le lifi). Mo isi setete, e faato'ā mafai ona faaaogā se fokilifi pe a ua faatagaina ma ua mae'a tolenia e le supavaisa.

Afai e te aga'i ese mai ma se masini pei o se fokilifi po'o se tractor a'o lo'o ola le afi, ia faamautinoa o lo'o tuu le masini i le PARK ma ia tuu i luga le taofilima.

- Mulimulita'i i manaoga uma tau le saogalemū mo tractors ma fokilifi.
- O pini uma o fualaau 'aina suamalie e tatau ona aoina uma i le faaiuga o le aso.
- Afai ae tuu ai se pini mai le po anapo, ia taatia ese lea ma ia faailoa i lou supavaisa.

Aua e te tietie e lē faia sou fusipa'u i taavale, fokilifi, tractors po'o tua o taavale o lo'o fai ai galuega po'o trailers foi.

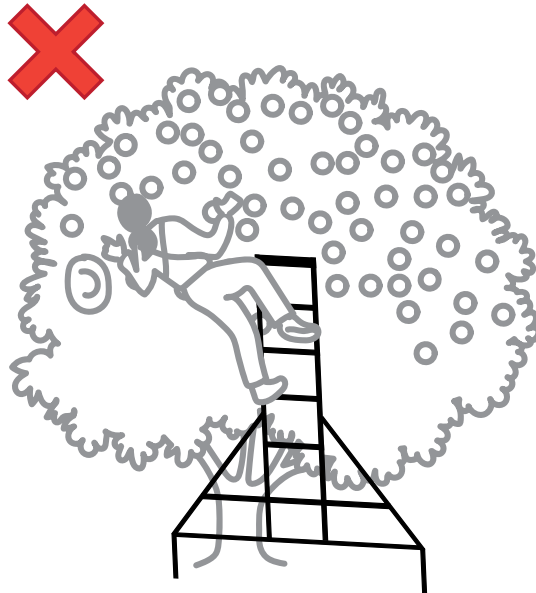
Saogalemū

Saogalemū mai apefa'i ma le faiga o le piki

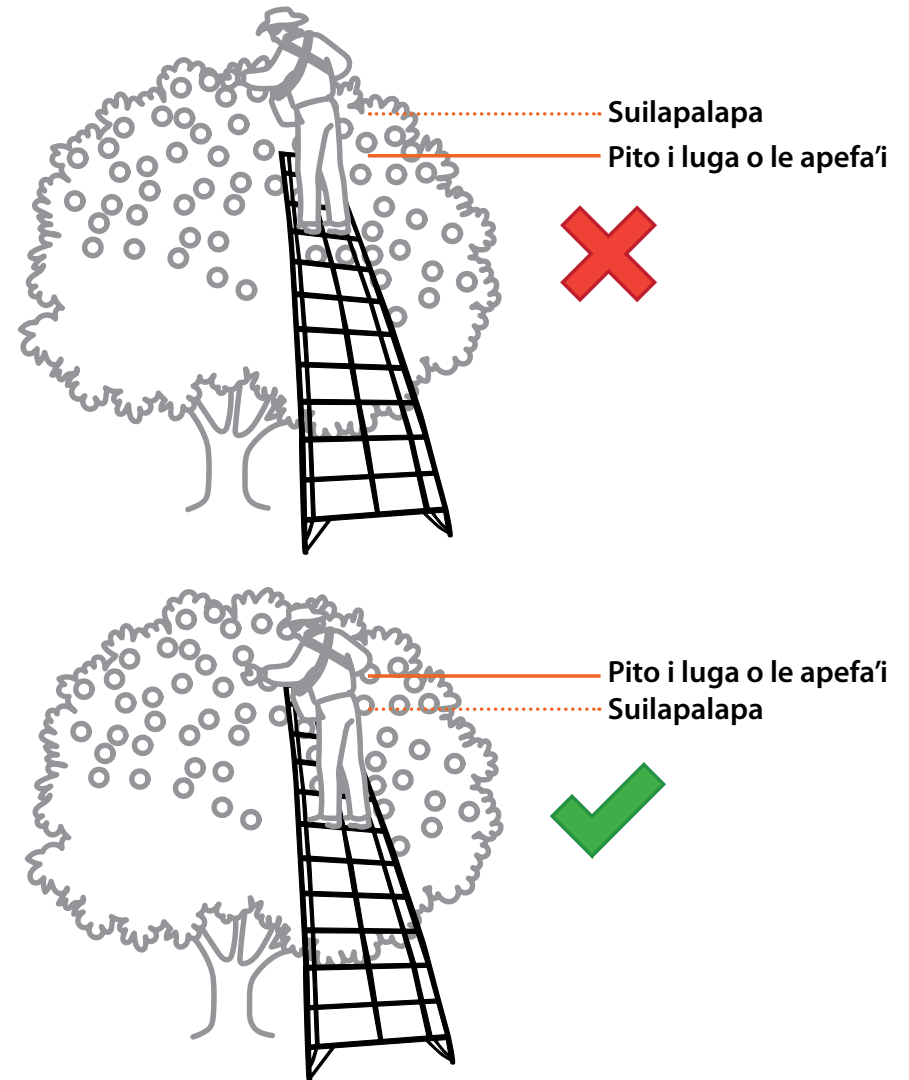
Faatulaga lelei lau apefa'i

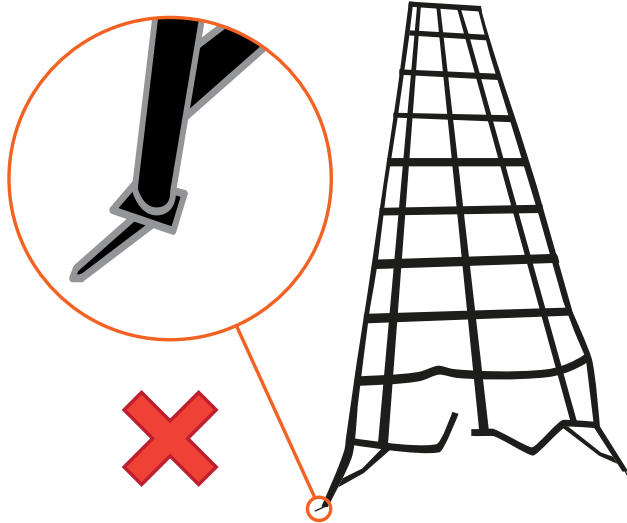
Faaaogā se apefa'i ma ia mautinoa o lo'o malosi. Una'i vae o le apefa'i i le eleele ma faamautinoa o lo'o lago lelei le apefa'i i ni lālā laau malolosi ma o le a lē pa'ū aga'i i totonu o le laau. Una'i laitiiti le apefa'i ma lulú ae e te le'i pe'a ina ia faamautinoa o lo'o lagolelei.

Aua e te soona
punou mamao
ese mai le apefa'i

Aua e te tu i laasaga pito i luga o le apefa'i. O le pito i luga o le apefa'i e lē tatau ona i lalo ifo o lou suilapalapa.

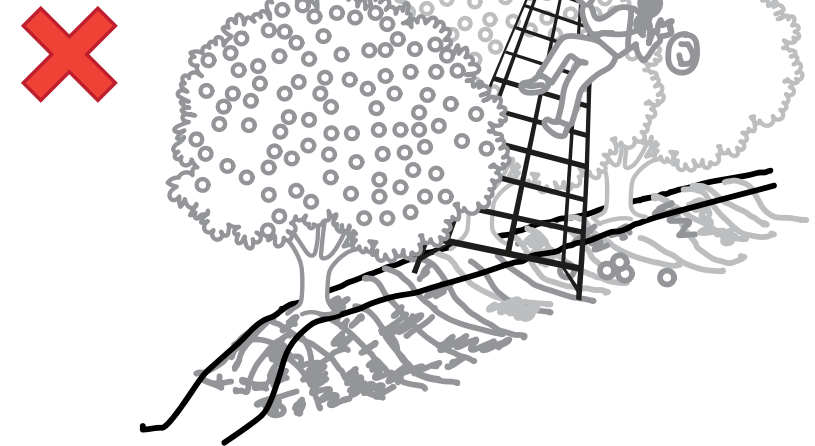

Aua ne'i faaaogaina
se apefa'i
e leaga
pe gau.

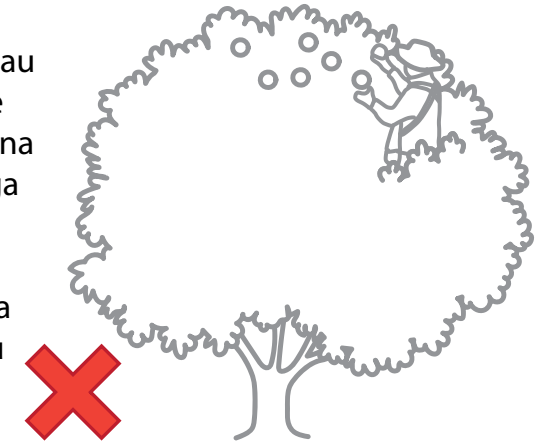
Aua ne'i tu i luga o
pini ma tau fualaau
'aina suamalie,
faaaoga se apefa'i.

Aua le faatutuina vae o le apefa'i i ni mati'e. O vae o le
apefa'i e tatau ona faatulaga i se vaega laugatasi o le
eleele. E sili ona lelei pe a faaaoga se tripod ladder (itu.
36) ma iai se mea e faauumi ai vae o le apefa'i.

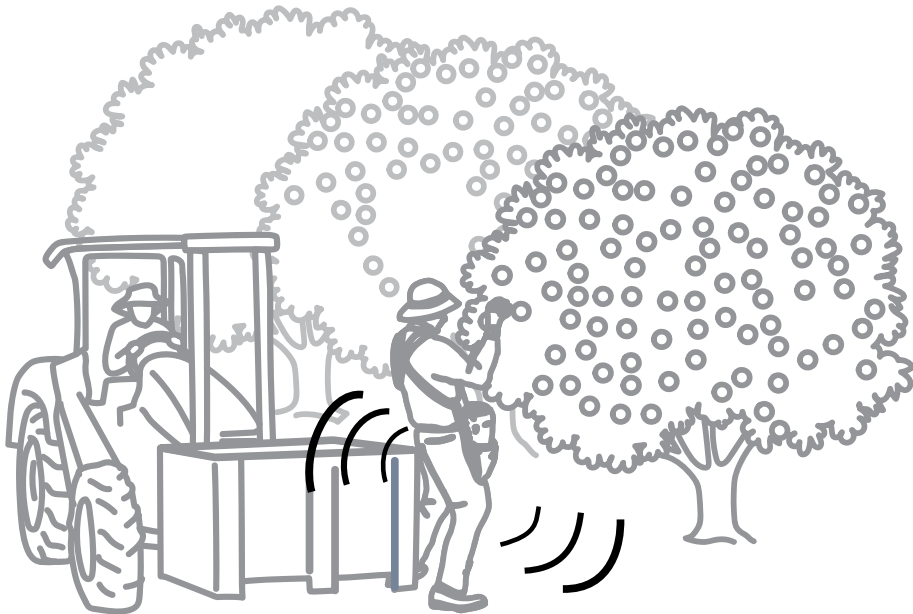
Aua e te pe'a i le laau
ina ia e au ai i le fualaau
'aina suamalie. Aua le
tauina mai fualaau 'aina
suamalie mai se vaega
e le o'o iai le apefa'i.
Faame'i lau apefa'i ia
mautinoa e mafai ona
e pikiina uma fualaau
'aina suamalie ma le
saogalemū.

Masini

Vaavaai solo ma faalogologo mo tractors ma isi masini

- Faamamao ese ma tractors, ia e manatu e lē o iloa mai oe e le ave tractor.
- Ia e matua'i faaeteete i le taimi lea e faasolo atu ai le tractor i le vaega o lo'o iai laina o lo'o e piki ai.

Lou soifua maloloina

Aua ne'i e faigaluega pe afai o lo'o e manu'a, gasegase pe lē mafai foi ona faatino ni galuega.

Aua e te faigaluega a'o lo'o e faasuāavā po'o aafia i ni fualaau faasaina.

Aumai ia lava sau taumafataga. O le ituaiga sa'o ma le lava o le meaa, e mafai ona fesoasoani lea ia te oe e faavave ai ma umi lau piki i le aso (malosi o le tino), silasila i le *taiala mo faamalositino i le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati ma meaa paleni* (Citrus harvesting exercise and nutrition guide Primefact). Fai ma koma ma ia lava pea le vai i le tino.

Ia inu tele i le vai. O le tagata matua e manaomia ona inu le 2-3 lita o le vai i le aso pe sili atu foi pe afai o matua' gaioi le tino pe o lo'o iai i nofoaga vevela.
<https://www.nrv.gov.au/nutrients/water>

Faalavelave faafuase'i

Pe a tupu se faalavelave po'o se manu'aga:

1. A'o le'i amataina galuega, siaki i lau supavaisa po'o ai e feagai ma le matāfaioi o le fesoasoani muamua (first aid), pe faapefea ona faafeso'ota'i vave i latou atoa ai ma nisi polisi e faatatau i faalavelave faafuase'i.
2. Mo ni manu'aga tugā, ia vave ona telefoni i le 000 ma lipoti i le supavaisa; mo isi manu'aga, lipoti i lau supavaisa ma saili le fesoasoani muamua.
3. Aua e te tuuina lou tagata i se tulaga lamatia ina ia fesoasoani ai i se tagata ua manu'a, faatali seia aveesea tulaga lamatia o iai pe ua taofia foi.
4. Aua ne'i faaminoiina se tagata pe afai o se manu'aga e ono aafia ai le ua po'o le tuasivi (spine) – faatali mo se fesoasoani.

Aua le faaaogāina meafaalogo (headphones) i togālaau 'aina, e lē mafai ai ona e lagona atu isi tagata po'o masini foi.

Ia tumamā

Faamamā ma kava uma manu'aga po'o ni mea e tipia.

Fufulu lima i le fasimoli pe a mae'a ona faaaogā le fale lē ta'ua.

Mea e tasii

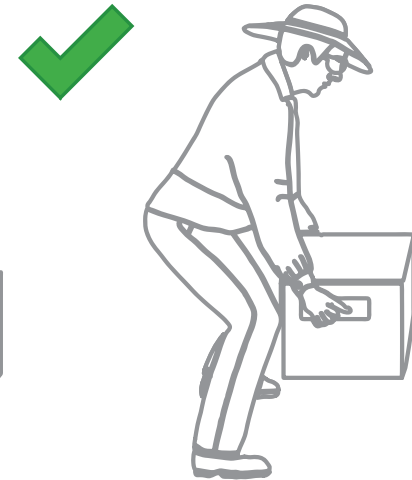
Mea autū

- O le piki e aafia ai lou punou i lalo ma se uta, ma e faatupulaia ai le avanoa e aafia ai lou patua i se manu'aga. **You must use safe manual lifting practices.**
- O le faamallosia o lou tino a'o lei amataina le tau (season) o le a faigofie lea ma laitiiti ai ni tigā mo oe. Faamalosilosu ou maso ae e te le'i amata ma ia fai ma fālō lou patua i le taimi o galuega. Taga'i i le (*Citrus harvesting exercise and nutrition guide* Primefact).
- Lifi i luga e ala i le faapipi'o o ou vae (**bending your knees**) ma (**faasa'o lou patua (back straight)**), aua le lifi e ala i lou punou i lalo ma faapi'o lou patua. O le pito i lalo o lou patua e tatau ona tau faapi'opi'o laitiiti aga'i i totonu i le taimi e lifi ai se uta.
- O sina faapi'o laitiiti o ou tuli pe a e tu i luga e fesoasoani ai i le faaleleia o lau tulai.
- Ia faalatalata atu le uta i lou tino.
- Aua le mimiloa lou patua a'o e amoina le uta, toe faatulaga lelei ou vae ina ia e gaioi solo ai.

Aua le faapi'oina lou patua.

Fesili mo se
fesoasoani
pe a
manaomia

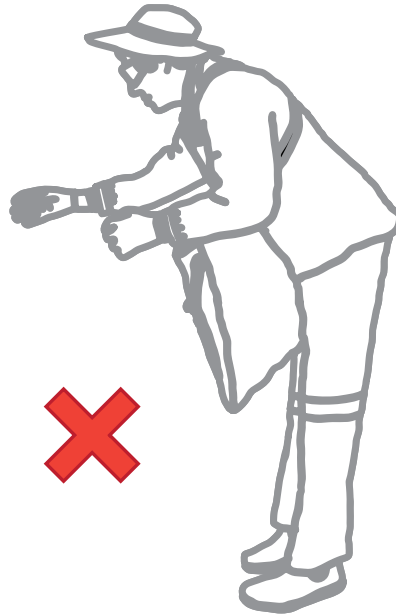

O le patua e tatau ona faasa'o
pe tau faapi'o mai i totonu,
o vae ma lima e lifina le uta
(faapipi'o tulivae).

Lifina o taga piki

Faasa'o lou patua.
O le alofia o le punou
e faaitiitia ai le tigā o
le patua.

Ia alofia le faalagolago
mai i luma ma le punou
e piki fualaau 'aina
suamalie. Laa faalatalata
ifo i fualaau 'aina
suamalie ina ia faasa'o
lelei ai lou patua.

To'otuli i lalo e
piki fualaau
'aina suamalie
o lo'o maualalo
le mea o lo'o iai.
E mafai ona tuu
le taga i luga o
le palapala.

Ia alofia le punou
i lalo i le taimi
o lo'o e to'otuli
ai. Faalatalata
i fualaau 'aina
suamalie. Faasa'o
lou patua.

Ia alofia le mimilo o lou
patua ina ia e au ai i
fualaau 'aina suamalie;
ae toe faatulaga lelei
ou vae.

Tips mo le faiga o le Tau

Taimi muamua ua piki ai

- O le piki o se galuega faatino ma o le faatinoina mo le uluai taimi o le a mafua ai le tigā o maso. O le faaleleia o le tulaga o lou malosī a'o le'i o'o mai le season o le a fesoasoani lea. see *Citrus harvest exercise and nutrition guide* Primefact.
- Faifaimālie lava i nai uluai aso ona faasolosolo ane ai lea e fua i le fua o lo'o faataula'i iai le faiga o le piki (e masani lava ona 2-3 pini i le aso mo mandarins ma le 5-6 pini i le aso mo moli).
- Ta'i afaafa taga piki i nai uluai aso i le galuega seia o'o lava ina malosī.

Tausiga o le patua ma maso

- Ina ia alofia le faamanu'alia o le patua ma maso, e ao ona faaaogā faiga saogalemū e faatatau i le lifina o mea (itu. 52).
- Faamalositino ae e te le'i amata ma faaauau pea ona faalusilusi le tino i le taimi o le piki. (*Citrus harvest exercise and nutrition guide* Primefact).
- Faata'ita'i le faiga lea o le lagoon lelei o lou lima i le taimi e sasaa ai taga o fualaau 'aina suamalie ina ia faaititia ai le mamafa o le uta i maso o lou patua (itu. 28).

Vave o le piki

- la faaopoopo le vave o lau piki e ala i le faalaitiiti o le taimi e faaalu i le savali solo faataamilo i le laau ae faatele le taimi e piki ai fualaau 'aina suamalie. E tele nisi o faiga e aofia ai:
 - Filifili se lautele o le apefa'i (tusa lea o le ¼ o le laau) i se avanoa i le pito i lalo o le laau. Tuu le apefa'i i le avanoa lea ma piki le pito i luga. Faaminoi le apefa'i i autafa ma toe amata atoa lea faiga seia o'o lava ina faasolo atu lau galue i laau i se faiga faasolosolo aga'i i le itu taumatau faapea foi ma le agavale.
 - Pe'a i luga o le apefa'i mase taga e leai se mea o iai totonu. Afai e lē o tumu le taga i le mae'a o le pikiina mai o le pito i luga o le laau, ona toe piki lea o nisi fualaau 'aina suamalie i lou toe fo'i mai i lalo pe piki foi mai le pito i lalo o le laau.
 - I nisi o togālaau 'aina, e galulue taito'alua le au piki, o leisi e tauina le pito i lalo o le laau, a'o leisi i le pito i luga. Fua aga'i i le maliega tau galluega, e tuufaatasi le aofai o pini ona e fai si tuai o le pikiina o le pito i luga o laau. O le faaaogā o se tama'i stool (itu. 36) e tau ai le pito i lalo o le laau, e mafai ona fesoasoani lea e faamamā le avega mo le tagata o lo'o i le pito i luga.
- Snap picking: Pe a mae'a ona faata'ita'i le metotia o le "Tilt, twist and snap" (itu. 16), faata'ita'i leisi metotia e vave laitiiti atu, le cradle picking method (itu. 17).

- Vaavaai ma a'oa'o mai i tagata e vave a latou piki.
- Ia tausami lelei ma inu ia lava se vai e fesoasoani ai ia maua e lou tino le malosi mo le aso atoa, silasila i le taiala mo le tauina o fualaau 'aina suamalie 'aati ma meaai maloloina Primefact. (*Citrus harvest exercise and nutrition*. Primefact)

Galuega

- Galuega o lo'o avanoa mai: O le upega tafailagi a le Malo o Ausetalia, [Harvest trail website](http://www.harvesttrail.org.au) (www.harvesttrail.org.au) e iai faamatalaga, ma o lo'o iai foi isi upega tafailagi umia saoloto. O lo'o saunia atu ai faamatalaga e faatatau i galuega, totogi ma aiaiga ma isi mataupu.
- O konekarate mo le tauina o fualaau 'aina o ni galuega ua taatele. O se tagata e fai sana konekarate tau fualaau 'aina na te faatulagaina galuega mo tagata piki. Latou te faatulagaina se totogi ma o nisi e saunia foi mea e nonofo ai ma tulaga o femalagaaiga.
- Siaki i le upega tafailagi a le [ASIC po'o le kamupani](https://connectonline.asic.gov.au) ua lesitala faapisinisi i Ausetalia https://connectonline.asic.gov.au.
- Talanoa i isi e faatatau i le faatuatuaaina o lea kamupani (faata'ita'iga o le totogi ma le sologa lelei o galuega).

- Ia e malamalama lelei i mea o lo'o manaomia e le pule lou totogiina (fale e nofo ai, femalagaaiga, totogi mo le vaaia o mea, ma isi) atoa ma le aofai o le totogi.
- Faamau i lalo le aofai o pini sa piki po'o itulā i le aso.
- Mo ni mataupu faatatau i totogi ua lē mafai ona soalaupuleina, faafeso'ota'i le [Fair Work Ombudsman](http://www.fairwork.gov.au) (Komesina o Sulufa'iga mo Galuega Talafeagai) www.fairwork.gov.au
Telefoni 13 13 94.

Appendix: Fualaau 'aina suamalie ua uno'oa-oleocellosis

- Oleocellosis o se manu'aga i le pito i fafo o le fualaau 'aina suamalie. (rind) e mafai ona tupu pe a soona fai le tauina (faata'ita'iga o fualaau 'aina suamalie ua omia pe tau i nisi mea) pe o le taimi e lē o talafeagai ai le tala o le tau.
- E mafua ina ua matala sela (cells) o le pito i fafo o le fualaau 'aina suamalie ma ua mu ai le pito i fafo i le sua. O le a aliali ane ai i le mae'a o le lua i le fa aso, se togi uliuli i le pito i fafo o le fualaau 'aina suamalie. E ono aliali ane foi ma ni sela o sua o le fuluti i le vaega ua faaleagaina.
- O le faaleagaina e i'u ai loa ina pala le fualaau 'aina suamalie.
- E faigofie ona aafia fualaau 'aina suamalie pe afai ua tumu i vai mai:
 - Mālūlū o le tau.
 - Vai i luga o fualaau 'aina suamalie (mai le timu po'o le sau)
 - Se fuiga mulimuli nei po'o le timu

